

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2025/2026-65)

DÜNYA ÇOCUK İŞÇİLİĞİ İLE MÜCADELE GÜNÜ (12 HAZİRAN 2026)

Çocukluk dönemi; eğitim, oyun, gelişim ve güven içinde büyüme ile geçirilmesi gereken özel bir yaşam evresidir. Ancak bugün dünyada milyonlarca çocuk, yaşına uygun olmayan işlerde çalıştırılmakta; eğitim, sağlık ve güvenli yaşam haklarından mahrum bırakılmaktadır. Çocukların çalıştırılması yalnızca ekonomik bir sorun değil, aynı zamanda önemli bir insan hakları, sosyal adalet ve halk sağlığı sorunudur.^{1,2}

Çocuk Kimdir?

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye göre çocuk, "18 yaşına kadar her insan" olarak tanımlanmaktadır.² Çocukların, eğitim alma, oyun oynama, sağlıklı büyüme, güven içinde yaşama, fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişimlerini tamamlama hakları bulunmaktadır. Çocukların gelişimlerini sağlıklı sürdürebilmeleri ailenin, toplumun, devletin ortak sorumluluğudur.^{2,3}

Çocuk İşçiliği Nedir?

Uluslararası Çalışma Örgütü (UÇÖ, International Labour Organization, ILO) **çocuk işçiliğini**, çocukların çocukluklarını yaşamalarını engelleyen, eğitim haklarını kısıtlayan, fiziksel ve ruhsal gelişimlerine zarar veren, sağlık ve güvenlik açısından risk oluşturan, çalışma biçimleri şeklinde tanımlamaktadır.¹

Her ekonomik faaliyet çocuk işçiliği olarak değerlendirilmemektedir. Ancak:

- ✓ Uzun çalışma saatleri,
- ✓ Tehlikeli çalışma koşulları,
- ✓ Eğitimin aksaması,
- ✓ Sağlığı tehdit eden işler,
- ✓ Fiziksel ve psikolojik zarar oluşturan çalışma biçimleri çocuk işçiliği kapsamında değerlendirilmektedir.¹

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde çocukların, sağlıklarına zarar veren, eğitimlerini engelleyen, fiziksel, zihinsel, ruhsal ve sosyal gelişimlerini olumsuz etkileyen işlerde çalıştırılmaması gerektiği belirtilmektedir.²

Çocukların Çalışma Yaşamına Dahil Olmasının Başlıca Nedenleri Nelerdir? ¹

- ✓ Yoksulluk ve gelir adaletsizliği
- ✓ Nitelikli eğitime erişim eksikliği
- ✓ Ekonomik krizler
- ✓ Sosyal koruma sistemlerinin yetersizliği
- ✓ Kayıt dışı çalışma yaşamı
- ✓ Yasal düzenleme ve denetim eksiklikleri
- ✓ Göç ve zorunlu yer değiştirme
- ✓ Ayrımcılık ve toplumsal dışlanma
- ✓ Çocuk çalıştırmanın normalleştirilmesi
- ✓ Denetimsiz üretim süreçleri ve tedarik zincirleri

¹ [Internet] What is child labour? <https://www.ilo.org/topics/child-labour/what-child-labour> Erişim Tarihi:22.5.26

² [Internet] Çocuk Haklarına Dair Sözleşme <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme> Erişim Tarihi:22.5.26

³ Yıldız, A. N., Şahan, C., İşıkhan, V., Hassas (Dezavantajlı) Gruplar ve Çalışma Hayatı. İçinde A. N. Yıldız, A. Sandal (Ed.), İş Sağlığı ve Güvenliği Meslek Hastalıkları. Hacettepe Üniversitesi Yayını. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayını; 2020. s.218-248.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2025/2026-65)

Özellikle ekonomik açıdan kırılgan ailelerde çocuklar, aile gelirine katkı sağlamak amacıyla erken yaşta çalışma yaşamına dahil olabilmektedir.

Dünyada Çalıştırılan Çocuklar

Uluslararası Çalışma Örgütü, Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (United Nations International Children's Emergency Fund, UNICEF) tarafından yayımlanan Küresel Çocuk İşçiliği Tahminleri raporuna göre:⁴

- ✓ Dünya genelinde **her 10 çocuktan 1'i** (yaklaşık 160 milyon çocuk) çalışma yaşamı içinde yer almaktadır.
- ✓ Çalıştırılan çocukların **yaklaşık yarısı** (yaklaşık 79 milyon çocuk) tehlikeli işlerde çalıştırılmaktadır.
- ✓ Dünya genelinde her **9 erkek çocuktan 1'i**, her **13 kız çocuktan 1'i** çalıştırılmaktadır. Ev içi ücretsiz işler de değerlendirildiğinde kız çocuklarının görünmeyen emeğinin çok daha fazla olduğu belirtilmektedir.

Çocuklar En Çok Nerelerde Çalıştırılmaktadır?⁴

Çocukların çalışma yaşamına dahil olması kırsal alanlarda daha yaygındır.

- ✓ Kırsal bölgelerde çalışan çocuk sayısı yaklaşık 122,7 milyondur.
- ✓ Kentsel alanlarda bu sayı yaklaşık 37,3 milyondur.
- ✓ Çocukların çalışma yaşamında yer alma durumu kırsal bölgelerde yaklaşık üç kat daha sık görülmektedir.

Çocuklar en sık tarım sektöründe çalıştırılmaktadır. Dünya genelinde **çalışan her 10 çocuğun yaklaşık 7'si tarım sektöründe** yer almaktadır. Özellikle küçük yaş gruplarındaki çocukların büyük bölümü tarım alanında çalıştırılmaktadır.

Türkiye'de Çalıştırılan Çocuklar

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan 2025 yılı Hanehalkı İşgücü Araştırması'na göre:⁵

- ✓ Türkiye'de 15-17 yaş grubundaki **her 4 çocuktan yaklaşık 1'i** çalışma yaşamında yer almaktadır.
- ✓ Çalışma yaşamına katılım erkek çocuklarda daha yüksektir. Erkek çocuklarda yaklaşık her 10 çocuktan 4'ü işgücüne katılırken, kız çocuklarda yaklaşık her 10 çocuktan 1'i işgücüne katılmaktadır.

Ancak farklı kurumların raporları çocukların çalışma yaşamında yer alma durumunun resmi istatistiklerde görülenden daha yaygın olabileceğini göstermektedir.

- ✓ TÜİK tarafından gerçekleştirilen 2019 Çocuk İşgücü Araştırması'nda, 5-17 yaş grubunda yaklaşık 720 bin çocuğun ekonomik bir işte çalıştığı bildirilmiştir.⁶
- ✓ 2025 yılında yayımlanan "Tekstilde Kaybolan Çocukluk" raporuna göre ise Türkiye'de çalıştırılan çocuk sayısı 1 milyon 312 bini aştığı belirtilmektedir.⁷

⁴ [Internet] Child Labour: Global estimates 2020, trends and the road forward <https://www.ilo.org/publications/major-publications/child-labour-global-estimates-2020-trends-and-road-forward> Erişim Tarihi:22.5.26

⁵ [Internet] İstatistiklerle Çocuk, 2025

<https://veriportali.tuik.gov.tr/api/tr/data/downloads?t=r&p=H0kh1%2Fo9tjh4RhvNX2FaoL%2FEeCK9T67IRQlud32E4EW7lafEXS7IDfBF1KoanTgJzNKP2Fyw9T7RV2PVXnySZK%2BtBp8fE4lw%2FHA3f0i83iXbwknLX7yhGuMJy%2FVj%2FcrEgh%2BnX4Fx7zUkNltdJr6NRg%3D%3D> Erişim Tarihi:2.6.26

⁶ TÜİK, Çocuk İşgücü Anketi Sonuçları, 2019 <https://veriportali.tuik.gov.tr/press/33807> Erişim Tarihi:22.5.26

⁷ Tekstilde Kaybolan Çocukluk Raporu, 2025 <https://www.temizgiysi.org/wp-content/uploads/2017/03/TG25->

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2025/2026-65)

Bu farkın önemli nedenlerinden birinin; bazı resmi istatistiklerde çırak ve mesleki eğitim kapsamındaki çocukların değerlendirme dışında bırakılması olduğu ifade edilmektedir.

Türkiye’de Çocukların Korunmasına Yönelik Düzenlemeler

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’na göre:⁸

- ✓ Kimse yaşına, cinsiyetine ve gücüne uygun olmayan işlerde çalıştırılmaz.
- ✓ Çocuklar çalışma koşulları bakımından özel olarak korunur.

İş Kanunu’na göre:⁹

- ✓ 15 yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır.
- ✓ 14 yaşını doldurmuş ve zorunlu ilköğretim çağını tamamlamış çocuklar; sağlık, gelişim ve eğitimlerini olumsuz etkilemeyecek hafif işlerde çalışma yaşamında yer alabilmektedir.
- ✓ 14 yaşından küçük çocukların sanat, kültür ve reklam faaliyetlerinde yer alabilmesi için yazılı sözleşme yapılması ve her faaliyet için ayrı izin alınması gerekmektedir.

Umumi Hıfzısıhha Kanunu’na göre:¹⁰

- ✓ 12 yaşından küçük çocukların fabrika ve imalathane gibi işlerde çalıştırılması yasaktır.
- ✓ 12-16 yaş arasındaki çocukların günlük çalışma süresi 8 saati geçemez.

Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu’na göre:¹¹

- ✓ 18 yaşından küçük çocukların bar, pavyon, gazino, meyhane ve benzeri yerlere girmesi yasaktır.
- ✓ Eğlence ve alkol sunulan işyerlerinde çocukların çalıştırılması yasaktır.

Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’e göre:¹²

- ✓ 15 yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır.
- ✓ Çocukların sağlık ve güvenliklerini tehdit eden işlerde çalıştırılması yasaktır.
- ✓ Çocukların eğitim hayatını engelleyecek işlerde çalıştırılması yasaktır.
- ✓ Gençlerin yalnızca yaşlarına, gelişim düzeylerine ve sağlık durumlarına uygun işlerde çalışmasına izin verilmektedir. Bu kapsamda; büro işleri, satış ve paketleme işleri, meyve ve sebze işleme işleri, çiçek yetiştiriciliği ve bedensel yüklenmenin sınırlı olduğu bazı üretim ve hizmet sektörü işleri örnek olarak sayılmaktadır.

Uluslararası Düzenlemeler

Uluslararası Çalışma Örgütü’nün çocukların korunmasına yönelik temel sözleşmeler, 138 Sayılı Asgari Yaş Sözleşmesi ve 182 Sayılı Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi’dir. Bu düzenlemeler çocukların, tehlikeli işlerden korunmasını, eğitim haklarının sürdürülmesini, sağlıklı ve güvenli koşullarda yaşamalarını amaçlamaktadır.^{13,14}

[TekstildeKaybolanCocukluk-TR.pdf](#) Erişim Tarihi:22.5.26

⁸ [Internet] Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> Erişim Tarihi:22.5.26

⁹ [Internet] İş Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4857&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> Erişim Tarihi:3.6.26

¹⁰ [Internet] Umumi Hıfzısıhha Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.1593.pdf> Erişim Tarihi:22.5.26

¹¹[Internet] Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.2559.pdf> Erişim Tarihi:22.5.26

¹²[Internet] İş Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4857&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> Erişim Tarihi:3.6.26

¹³ [Internet] 138 No’lu Asgari Yaş Sözleşmesi <https://www.ilo.org/tr/resource/138-nolu-asgari-yas-sozlesmesi> Erişim Tarihi:22.5.26

¹⁴ [Internet] 182 No’lu En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi <https://www.ilo.org/tr/resource/182-nolu-en-kotu-bicimlerdeki-cocuk-isciliginin-yasaklanmasi-ve-ortadan>

Bu doküman, Dr. Nagihan Büşra Balaban tarafından, Prof. Dr. Ali Naci Yıldız danışmanlığında 22.05.2026 tarihinde hazırlanmıştır.

Bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik, vb ortamlarda kullanılması önerilmektedir:

Balaban NB, Yıldız AN. 12 Haziran Dünya Çocuk İşçiliği İle Mücadele Günü Bilgilendirme Notu-HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi 2025/2026-65-[Internet] <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/>. Erişim:5.6.2026.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2025/2026-65)

Çocukların Çalıştırılmasının Önlenmesi İçin Ne Yapılmalı?¹

- ✓ Her çocuğun nitelikli eğitime erişimi sağlanmalıdır.
- ✓ Aileler sosyal ve ekonomik olarak desteklenmelidir.
- ✓ Çocukların güvenli olmayan işlerde çalıştırılması engellenmelidir.
- ✓ Çocuk işçiliğine yönelik denetimler artırılmalıdır.
- ✓ Kayıt dışı çalışma yaşamı azaltılmalıdır.
- ✓ Toplumda farkındalık artırılmalıdır.
- ✓ Çocukların oyun, dinlenme ve eğitim hakkı korunmalıdır.

Dünya Çocuk İşçiliği ile Mücadele Günü, çocukların çalışma yaşamında yer almasına dikkat çekmek ve bu durumun önlenmesine yönelik çabaları güçlendirmek amacıyla Uluslararası Çalışma Örgütü (UÇÖ) tarafından 2002 yılında başlatılmıştır. Her yıl 12 Haziran'da gerçekleştirilen farkındalık çalışmalarıyla çocukların korunması, eğitime erişimin artırılması ve toplumda farkındalığın güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.¹⁵ Dünya Çocuk İşçiliği ile Mücadele Günü'nün 2026 yılı teması **"Çocuk İşçiliğine Kırmızı Kart: Çocuklar için adil oyun, yetişkinler için insana yakışır iş"** olarak belirlenmiştir. Bu tema; çocukların korunmasının yanı sıra sosyal koruma sistemlerinin güçlendirilmesi, eğitime erişimin artırılması ve yoksullukla mücadeleye dikkat çekmektedir.^{16,17}

2026 yılında Marakeş'te düzenlenen Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi 6. Küresel Konferansı sonrasında yayımlanan Marakeş Küresel Eylem Çerçevesi'nde, çocuk işçiliğiyle mücadelede daha güçlü ve somut adımlar atılması gerektiği bir kez daha ifade edilmiştir. Çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılması için hükümetlerin, işverenlerin, çalışanların, sivil toplum kuruluşlarının ve toplumun tüm kesimlerinin ortak sorumluluk üstlenmesi gerektiği vurgulanmıştır.¹⁸

Şekil 1: Uluslararası Çalışma Örgütü'nün "Çocuk İşçiliğine Kırmızı Kart: Çocuklar için adil oyun, yetişkinler için insana yakışır iş" mesajıyla 2026 Dünya Çocuk İşçiliği ile Mücadele Günü kapsamında hazırladığı poster¹⁷

¹⁵ [Internet] ILO, ILO launches first "World Day Against Child Labour" 12 June 2002 <https://www.ilo.org/resource/news/ilo-launches-first-world-day-against-child-labour-12-june-2002> Erişim Tarihi:25.5.26

¹⁶ [Internet] Red Card to Child Labour <https://www.ilo.org/topics-and-sectors/child-labour/red-card-child-labour> Erişim Tarihi: 22.5.26

¹⁷ [Internet] Red card to child labour: fair play for children, decent work for adults <https://www.ilo.org/topics-and-sectors/child-labour/world-day-against-child-labour> Erişim Tarihi: 22.5.26

¹⁸ [Internet] Marrakech Global Framework for Action against Child Labour <http://ilo.org/publications/marrakech-global-framework-action-against-child-labour> Erişim Tarihi:22.5.26